

Dag Yttri
Melsomvikveien 175 B
3159 Melsomvik

Sandefjord 13.03.2023

Noregs vassdrags- og energidirektorat
Postboks 5091, Majorstuen
0301 Oslo

Høringsuttalelse til konsesjonssøknad fra Statnett for Ny Fortun transformatorstasjon – saknr 202116028

Statnett planlegger ny transformatorstasjon i Fortun knytte til dagens kraftstasjon. Dette er et samfunnsmessig viktig tiltak og det må derfor aksepteres noen konsekvenser lokalt. Hensynet til bærekraftig utvikling tilsier imidlertid at beslutningsgrunnlaget bør være best mulig og konsekvensene godt kartlagt og vurdert før endelig beslutning treffes. For å sikre at dette blir ivarettatt har jeg noen innspill, i det alt vesentlige knytte til områder for deponi av masser. Bakgrunnen for innspillet er at jeg har vokst opp på Yttri og har nær tilknytting til stedet.

Landbruk

Det er forståelig at område for transformatorstasjonen vil beslaglegge noe dyrket mark da det stilles mange krav til lokalisering og sikkerhet. For å sikre at matjord blir ivarettatt og håndtert på best mulig måte bør det som ledd i planarbeidet utarbeides en egen matjordplan. Det vises i denne sammenheng til nasjonale mål knytte til redusert forbruk av dyrket mark. Matjordplanen må utarbeides av landbruk sakkyndig. Matjordplan har vært i bruk som en viktig redskap ved omdisponering av dyrket mark i en årrekke, blant annet i Vestfold. Matjordplanen bør blant annet omfatte vurdering av mottaksareal for overskuddet av matjord, jordkvaliteter, mellomlagring av matjord, transportbehov mv.

Landskapshensyn

Den foreslåtte lokaliseringen av transformatorstasjonen ligger slik til i landskapet at den vil være godt synlig fra mange ulike steder i terrenget. Noe synlighet må aksepteres og det er positivt at stasjonen ligger nær allerede etablerte anlegg og slik ikke berører andre mer uberørte områder. Tiltaket vil imidlertid gi visuelle virkninger både på nært- og fjern hold. Disse konsekvensene må i nødvendig grad belyses i planarbeidet og det må innarbeides tiltak som bidra til å redusere konsekvensene. Det eksempelvis vurderes vegetasjonsskjermer mot transformatorstasjonen og deponiområder må tilsåes og beplantes. Eksisterende vegetasjon bør i størst mulig grad bevares og landskapsinngrepene for øvrig bør være så små som mulig. Landskapsarkitekt eller tilsvarende kompetanse bør engasjeres for dette arbeidet.

De foreslåtte deponiområdene Marki nord, Marki sør og Yttri beitemark vil mest sannsynlig kreve omfattende oppgradering av dagens veg på Yttri. Dette vil trolig gi behov for store landskap inngrep.

Konsekvensene av dette er så langt ikke vurdert i planarbeidet. Dette innebærer at beslutningsgrunnlaget er mangefult. Før endelig beslutning om deponiområder treffes må disse konsekvensene være vurdert. Som jeg kommer inn på nedenfor bør det ut over dette vurderes andre områder for deponi for å minimere konsekvensene for miljø og omgivelser. Fordelen og ulempene med ulike alternativer til områder for deponi må veies mot hverandre etter en etterprøvbar og systematisk fremgangsmøte. Det må fremgå hva som er vektlagt i vurderingene og bakrunnen for dette. Behovet for landskapsinngrep knytte til blant annet veiføring må inngå i en slik vurdering. Dette er hittil ikke ivarettatt i planarbeidet.

Marin grense ligger i dette området på ca. kote 85. På ca. kote 72 går Yttrisvegen forbi en ravine på sørøstsiden av veien, lokalt kalt Rasmusholet. Det er kjent at grunnforholdene på dette stedet er dårlig, noe tidligere masseutglidning vitner om. Ravinen utgjør et mulig utløpsområde ved et jordskred. Omfattende transport av masser med store kjøretøy forbi dette området vil gi store fare for utglidning og ras. Dette må derfor frarådes. Det må regnes med at grunnet i dette området er leirhold og kvikke masser kan ikke utelukkes. Massetransport forbi dette området vil mest sannsynlig kreve stabiliseringstiltak. Ved styrtregn kan overvann i dette området også bidra til å øke faren for utglidning og ras.

Arealer for deponi

I konsesjonssøknaden side 4 hevdes det at konsekvensene for de fleste miljøtema vil være små. Det hevdes videre at konsekvensene for naturmangfold vil være «mindre». Disse opplysningene står i direkte motstrid til gjennomførte naturmangfold registreringer for alternativene Marki nord, Marki sør og Yttri beitemark til deponiområde, jf. notat 2021 -N43 fra Miljøfaglig utredning. Det kommer frem av nevnte notat at det er knyttet store naturmangfold verdier til disse områdene. Skal forutsetningene i konsesjonssøknadene om «små» og «mindre» virkninger for miljøet ivaretas må disse alternativene til deponiområder utgå. I den grad dette ikke følges opp vil det være en alvorlig mangel ved konsesjonssøknaden.

Det følger av naturmangfoldlovens § 12 at skadene på naturmangfoldet skal søkes begrenset ved blant annet riktig lokalisering av tiltak. Det er vesentlig at disse bestemmelsene legges til grunn i planarbeidet. I konsesjonssøknaden har forslagsstiller lagt frem et begrenset antall alternativer til massedeponi. Tre av disse er utredete når naturmangfold verdier. Det er også gjort noen vurderinger knyttet til kløfta nord for transformatorstasjonen. Det må også vektlegges Marki nord, Marki sør og Yttri beitemark disse arealene ligger i umiddelbar nærhet til etablerte verneområder og mest sannsynlig inngår som økologiske funksjonsområder for dette. Marki sør ligger ut over dette nær bebyggelse i Fortundalsvegen 154 som er helårsbolig. Verdier knyttet til Marki nord og Marki sør er trolig spesielt store og det må antas at deponi av selv et begrenset omfang vil kunne gi varige og store skader knytte til naturmangfold.

Dagens veg til Marki nord er ikke kjørbær med annet enn traktor. Massetransport med store anleggsmaskiner vil kreve at det anlegges ny vei, noe som i seg selv vil kreve stor inngrep i terrenget. Store skader på naturmiljøet vil slik være uunngåelig. Spesielt Marki sør, men også Marki nord omfatter myr der det lever amfibier. I Marki sør møtes bekkefarete fra nord/Yttrigrøi og bekkefarete

fra Tussen/vest i Sagadammen. Deler av dette området er myrlendt og har et rikt liv både når det gjelder fisk, fugl og andre organismer knytte til ferskvann. Dette er så vidt jeg kan se ikke nevnt i de foreliggende naturmangfold registreringene som derfor er mangelfulle. Disse verdiene vil komme i tillegg til de som er nevnt i rapporten. Myr er generelt viktige økologiske funksjonsområder. Å ta i bruk denne typen områder til deponi vil være meget kontroversielt og er ikke tilstrekkelig utredet.

Massetransport til Marki nord, Marki sør og Yttri beitemark vil krev utbedring av vei som i seg selv vil kreve tiltak som også vil berøre nyere tids kulturminner som steingjerder. Jeg er ikke kjent med at det er gjennomført registreringer av nyere tids kulturminner eller fornminner i de foreslåtte deponiområdene. Konsekvenser knytte til disse verdiene vil komme i tillegg til de omtalte naturmangfold verdiene. Ved vurdering av ulike alternativer til deponiområde må det samlede konsekvensene legges til grunn. Det må derfor gjennomføres registreringer av nyere tids kulturminner i samråd med Fylkeskommunen.

Med bakgrunn i de påviste naturmangfoldverdiene kan ikke Marki nord, Marki sør og Yttri beitemark aksepteres som deponiområde. Det er åpenbart at potensielle skader knytte til de påviste naturmangfoldverdiene i disse områdene lang vil overgå områdenes samfunnsmessige verdi som deponiområde. Det vil være mulig å redusere konsekvensene for naturmangfoldet ved å vurdere andre arealer for deponi, men dette er ikke tilfredsstillende fulgt opp av forslagstiller. Naturmangfoldlovens krav knytte til lokalisering av tiltak og hensynet til bærekraftig utvikling til beste for miljø og samfunn tilser at det må vurderes andre alternativer som vil gi redusere konsekvensene for naturmangfoldet.

Ut fra konsesjonssøknaden virketrdet som de fremlagte alternativene til deponiområder et resultat av innspill fra grunneierne. Grunneiernes motivasjon er ikke nødvendigvis å redusere de samlede konsekvensene for miljø og samfunn. Det er derfor vesentlig at innspillene blir vurdert kritisk og at ulike fordeler og ulemper veies mot hverandre for å finne de samlet sett beste løsningene. Det fremgår videre av konsesjonssøknaden at Statnett helst ønsker å unngå ekspropriasjon til fordel for friville avtaler med grunneieren. Dette er en beleilig holdning for Statnett, men representerer en fare når det gjelder hensynet til bærekraftig utvikling. Resultatet av denne holdningen kan være at relevante alternativer til lokalisering ikke blir vurdert og at konsekvensene for miljø og samfunn blir større enn nødvendig. Privatrettslige eierforhold må slik ikke legge premisser for lokalisering eller vurdering av alternative slik forslagsstiller her synes å være åpen for. Gjennomført konsesjon vil legge til rette for ekspropriasjon og de samlede konsekvensene av tiltaket må være det avgjørende når ulike alternativer vurderes, ikke eiendomsmessige forhold eller ønske om en enklest mulig privatrettslig prosess. Vurdering av deponiområder bør derfor ikke begrenses til grunneierinnspill. Forslagsstiller er sammen med NVE den ansvarlige for at relevante alternativer blir vurdert og at de samlet sette beste løsningene blir valgt. Det er kan være fornuftig å vurdere areal som gir lavt transportbehov slik forslagsstiller synes å ha vektlagt ved valg av alternativer i dette tilfellet. Miljøkonsekvensene knytte til transport er imidlertid bare en av flere virkninger og målet må være å begrense den samlede virkningen for miljø og samfunn av deponeringen. Dette synes ikke å være tilstrekkelig vektlagt av forslagsstiller. Det bør derfor vurderes arealsøk i et noe større område. Arealer på østsiden av Fortunselvi er eksempelvis ikke vurdert. På østsiden av Fortunselvi og videre nordover ligger det en rekke arealer lett tilgjengelig fra hovedveien. Eksempel på et nærliggende areal er del av gbnr 9/1 på østsiden av hovedveien nord for Havshølen. Dette området er for en stor

del rasmark og har lav verdi som beitemark. Det finnes åpenbart også en rekke egnede arealer videre nordover i dalen som er bedre egent som deponi enn de foreslåtte arealene Marki nord, Marki sør og Yttri beitemark. Lovens bestemmelser knytte til bærekraftig utvikling og lokalisering av tiltak tilsier at forslagsstiller i dette tilfellet ikke har strukket seg langt nok når det gjelder vurdering av alternativer. Det bes om at dette rettes opp i det videre planarbeidet og at det gjøres en nøye vurdering av om lovens utredningskrav er oppfylt, herunder om det er behov for å vurdere nye deponiområder.

Geologiske verdier

Geologisk mangfold har fått økt fokus i arealplanleggingen de siste årene. Miljødirektoratet definerer i nasjonalt veiledningsmateriale geologisk mangfold som del av naturmangfoldet. Geologi er et relevant tema i planprosesser der planlagt utbygg kommer i konflikt med geologisk interessante områder eller forekomster. Jettegryter inngår som en egen type geo lokalitet og kan være viktig da disse allerede kan ha blitt sterkt redusert som følge av blant annet tidligere vannkraftutbygging.

Som lokalkjent mener jeg det ligger en rekke større jettegryter nord og trolig også øst for den planlagte transformatorstasjonen. Avgrensningen av det foreslåtte deponiområdet kan være avgjørende for om disse blir berørt. Som ledd i det videre planarbeidet bør det gjennomføres en fagkyndig registrering og vurdering av mulige geolokaliteter. Dette må omfatte alle arealer med mulige geolokaliteter som kan bli berørt av tiltaket. Området nord og øst for transformatorstasjonen ser imidlertid ut til å være de viktigste i denne sammenhengen. NGU bør om nødvendig kontaktes da de kan gi veiledning når det gjelder slik registrering og vurdering av geolokaliteter. Det vises også til Miljødirektoratets veiledningsmateriale. Konsekvenser for geo verdier må inngå i den samlede vurderingen av naturmangfoldverdier, alternativer og konsekvenser både når det gjelder selve transformatorstasjonen og deponiområder.

Med hilsen

Dag Yttri

Arealplanlegger, dr. scient landskapsarkitektur